

Hegedűs János ezredes:

A MAGYAR HONVÉDSÉG TARTALÉKEREJÉNEK AKTUÁLIS HELYZETE

ÖSSZEFOGLALÓ: A közelmúltban jelentős változások történtek a Magyar Honvédség tartalék-erőinek életében. A szerző – nemzetközi kitekintés mellett – a törvényi szabályozás mentén mutatja be a tartalékos rendszert, annak jelenlegi helyzetét, kiemelve az aktuális változásokat. Elemzi a várható tendenciákat, és gondolatokat fogalmaz meg a további fejlesztés érdekében.

KULCSSZAVAK: önkéntes haderő, önkéntes tartalékos, kiképzett tartalékos, potenciális hadkötelezett, területvédelmi erő

2018 novemberének egyik kiemelkedő hazai médiahíre volt, hogy az Országgyűlés 2018. október 30-án elfogadta a 25/2018. (X. 31.) országgyűlési határozatot a Magyar Honvédség részletes bontású létszámáról, amely a honvédség állandó állományának létszámmódosítása mellett az önkéntes tartalékosok létszámát 8000-ról 20 ezer főre módosította. A másik kiemelt hír az volt, hogy a Magyar Honvédség új szervezeti rendjének kialakításával összefüggő 2018. évi CX. törvény alapján 2019. január 1-től a potenciális hadkötelezettek behívhatósági korhatára 50 évre emelkedett.

A két hírről szóló cikkek és kommentárok többsége negatív kicsengésű volt, ami különösen elgondolkodtató, ha figyelembe vesszük Magyarország Alaptörvényének deklarációját, amely szerint „minden magyar állampolgár köteles a haza védelmére”.¹ A hon védelme nemzeti ügy, amelyben mindannyiunknak szerepe és feladata van.

A TARTALÉKERŐK TÍPUSAI, JELLEMZŐ FELADATAIK

„A tapasztalatok azt mutatják, a világon még a leggazdagabb országok nagy többsége sem engedheti meg magának, hogy a biztonságukat kizárólagosan hivatásos haderejükkel garantálják.”² Ha más nemzetek haderejét vizsgáljuk – legyen az katonai szövetséghez tartozó, vagy éppen semleges –, megállapíthatjuk, hogy a többségük rendelkezik – az állandó állományt kiegészítő – tartalékosokkal.

A tartalékosok lehetnek önkéntes elhatározás alapján tartalékos szolgálatot vállalók, illetve a hadkötelezettség alapján szolgálatot teljesítők. Egyes országok – mint ahogy hazánk is – ún. „vegyes rendszert” működtetnek, ahol a biztonsági helyzet függvényében mindkét szolgálati formát alkalmazhatják.

¹ Magyarország Alaptörvénye XXXI. cikk (1) bekezdés. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

² Dr. Simicskó István: A tartalékos rendszer fejlesztésének kiemelt kérdései. Hadtudomány, 2011/4., 69.

1. táblázat Az állandó (reguláris) haderő és a tartalékosok 2018. évi létszáma néhány országban (Szerkesztette a szerző³)

Ország	Állandó haderő (fő)	Tartalékosok (fő)	Összlétszám (fő)	1000 főre jutó összlétszám (fő)
Oroszország	900 000	2 554 000	3 454 000	24,3
Kína	2 035 000	1 170 000	3 205 000	2,3
Amerikai Egyesült Államok	1 348 400	857 950	2 206 350	6,8
Egyesült Királyság	150 250	82 650	232 900	3,6
Németország	178 600	28 400	207 000	2,6
Lengyelország	105 000	73 400	178 400	4,6
Ukrajna	204 000	988 000	1 192 000	27,1
Románia	69 300	129 900	199 200	9,3
Szerbia	28 150	53 850	82 000	11,5
Ausztria	22 400	152 200	174 600	19,9
Svájc	20 950	218 270	239 220	29

Megjegyzés: A táblázat „Tartalékosok” oszlopa összesítve tartalmazza a hadkötelezettség alapján nyilvántartottak és az önkéntes tartalékos beosztások számát.

Az adatokból kirajzolódik, hogy a semleges Ausztria és Svájc például arányaiban nagyobb létszámú tartalékkal rendelkezik a teljes lakosságszámhoz viszonyítva, mint a NATO-hoz tartozó hasonló méretű országok.

Békeidőszakban az országok többsége elsősorban önkéntes tartalékosokkal egészíti ki az állandó haderőt. Az önkéntes tartalékosok a civil munkájuk mellett időlegesen vesznek részt katonai feladatok végrehajtásában, továbbá kulcsszerepet játszanak a fegyveres erők és a civil társadalom közötti kapcsolat építésében és fenntartásában.

Az utóbbi időszakban egyes országokban az önkéntes tartalékosok békeidőszaki alkalmazása és feladatrendszere kibővült. Ebben költséghatékonysági szempontok is szerepet játszanak, mivel a katonai feladatrendszerben található olyan időszakosan jelentkező elemek, amelyekhez nem szükséges a költségesen kiképzett állandó állomány alkalmazása, és a rendelkezésre álló tartalékból az állandó haderő kiegészítése is gyorsan, rugalmasan biztosítható. (Természetesen a feladatrendszer módosulására a biztonsági környezet változása gyakorol döntő hatást.)

2018 nyarán részt vettem Oberammergauban a NATO-tartalékerők integrációs tanfolyamán,⁴ ahol Ranald Munro vezérőrnagy, a brit vezérkar főnökének kadét- és tartalékosügyekért felelős helyettese kiemelte, hogy miközben az állandó állományuk rendszeresített létszámát csökkentették, a tartalékosok rendszeresített létszámát jelentősen növelik. Ez utóbbi tendencia térségünkre is jellemző. A közelmúltban – hazánkhoz hasonlóan – többek között Lengyelország is növelte az önkéntes tartalékosok létszámát és módosította feladatrendszerüket.

³ A The Military Balance 2018 alapján. The Military Balance 2018. International Institute for Strategic Studies, 2018, 45., 91., 116–117., 144–145., 149–150., 152., 164., 170., 201–211., 227–228., 278–279.,

⁴ NATO Reserve Forces Integration Course (NATO School, Oberammergau, Németország).

Lengyelország mellett Románia, Csehország és Szlovákia⁵ is tervezi az önkéntes tartalékos rendszerének fejlesztését.

Az önkéntes tartalékerők két alapvető formájával találkozhatunk: egyrészt az állandó (reguláris) haderő katonai szervezeteinek kiegészítését szolgáló tartalékkal, másrészt a kimondottan tartalékos egységekkel. *A tartalékos egységek feladatrendszerét is kettéoszthatjuk:* vannak olyan országok, amelyek a tartalékos erőiket az adott ország határain túl is bevetetik (döntően a meghatározó nagyhatalmak), míg mások kizárólag a saját területükön alkalmazzák azokat (területvédelmi feladatokat látnak el).

Az előbbire kitűnő példa az Amerikai Egyesült Államok haderejének legfontosabb tartaléka, a Nemzeti Gárda. Az USA minden tagállama rendelkezik saját erővel: ez mindösszesen 54, egyszerre állami és szövetségi irányítás alatt álló katonai szervezetet jelent. A gárdisták döntő többsége hagyományos értelemben véve civil munkavállaló. Ezt az állományt egészítik ki a teljes állásban katonai szolgálatot teljesítő gárdisták, akik jellemzően a vezetés, illetve a kiképzés területén tevékenykednek. A gárda alakulatait mind az állam kormányzója, mind pedig a szövetségi kormány aktivizálhatja. Az egyes államok kormányzói rendkívüli állapot kihirdetését, illetve bevezetését követően alkalmazhatják saját nemzeti gárdájukat államuk határain belül. Erre leginkább a természeti katasztrófák idején kerül sor.

A Nemzeti Gárda kiveszi részét az Egyesült Államok területén kívül zajló műveletekből is. A 2001. szeptember 11-i terrortámadást követően megsokszorozódtak a gárda egységeire, katonáira háruló feladatok – otthon és a művelési területeken egyaránt. Ma már teljesen természetes az amerikai nagyvárosok utcáin, repülőterein a nemzeti gárdisták látványa. Az afganisztáni és az iraki, valamint az amerikai részvétellel zajló béketámogató műveletben (például Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Szomália stb.) is egyre nagyobb szerepet kaptak.

A 2010-es évek elejétől az amerikai haderő létszámának csökkentése, s ezzel együtt a Nemzeti Gárda szerepének, kiképztségének növelése kiemelt feladatot jelentett. A kiképzésüket alaposan átalakították, mivel a sokáig bevált „havi egy hétvége és évi egyszer két hét” felkészítési időtartam az intenzív igénybevétel miatt már nem volt elégséges.⁶

A Nemzeti Gárda Közép-Európában mentor szerepet is vállalt, ezáltal napjainkban is hozzájárul a térség fegyveres erőinek, ezen belül a tartalékos rendszerek fejlődéséhez, átalakulásához.

A biztonsági környezet változása, a nemzetközi terrorizmus, az újfajta hibrid és kiberhadviselés, az illegális migráció térségünket sem kerülte el. Az új körülményekhez való alkalmazkodás megköveteli az országvédelmi rendszerek felülvizsgálatát és korszerűsítését. Oroszország expanzív külpolitikája következtében a NATO keleti szárnyának megerősítése szükségessé vált, s ennek során *az érintett országok kötelessége lett a befogadó nemzeti támogatás biztosítása*. E feladatrendszerben jelentős szerepet játszhatnak a nemzeti területvédelmi egységek is.

A korábbi lengyel nemzetvédelmi miniszter, Antoni Macierewicz 2016 áprilisában jelentette be a területvédelmi erők⁷ rendszeresítését, amelynek létrehozását Lengyelország

⁵ Jakub Groszkowski: Modernization of the Czech and Slovak armed forces in the context of the changing security environment. In: Visegrad Experts, International Visegrad Fund, 12 November 2014, 4. http://www.visegradexperts.eu/data/_uploaded/Finals/Jakub%20Groszkowski.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 17.)

⁶ Trautmann Balázs: Hétvégei harcosok. Honvedelem.hu, 2016. december 14. https://honvedelem.hu/cikk/60836_hetvegi_harcosok (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

⁷ Wojska Obrony Terytorialnej (WOT).

geopolitikai helyzetével, az orosz fenyegetéssel is kapcsolatba hozta. A kialakítás során figyelembe vették más NATO-tagországok tapasztalatait.⁸

Lengyelországban a területvédelem – a légiereő, a haditengerészet, a szárazföldi és a különleges erők mellett – az ötödik haderőnem.⁹ Az eredeti létszámtervezet 35 ezer fő volt, de a tervek szerint 2019-ben tovább folyik a bővítés. Az ország 16 vajdaságában 17 dandárt rendszeresítettek (a legnagyobb vajdaság, Mazóvia két dandárt biztosított).

A területvédelmi erők ellátják a stratégiai fontosságú objektumok, területek védelmét, és igénybe vehetik azokat határvédelmi, katasztrófa- és polgári védelmi feladatok ellátása során is. Adott esetben gerilla-hadviselést is folytathatnak, továbbá képesnek kell lenniük az ellenséges erők kommunikációs hálózatának megbénítására. Kiemelt feladatok a beérkező NATO-erők fogadásának és állomásoztatásának koordinálása, a befogadó nemzeti támogatás biztosítása. A lengyel területvédelmi egységek fontos szerepet játszanak a katonai hagyományörzés és társadalmi kapcsolatok ápolása területén is. Az egységek vezetését, valamint a kiképzés szervezését hivatásos katonák végzik. Krízishelyzetben a közigazgatás, illetve az önkormányzatok kapcsolódnak a területvédelemhez, tehát védelmi igazgatással kapcsolatos feladatokat is el kell látniuk.¹⁰

Romániában is megkezdték a területvédelmi koncepció kidolgozását, amelynek fő indoka a NATO délkeleti szárnyának tözsomszédságában megjelenő hibrid hadviselés, valamint a Fekete-tenger térségében bekövetkezett orosz fegyverkezés és erők átcsoportosítása. A tervezett szervezeti forma lényegében az USA nemzeti gárdájához hasonló formáció adaptációja, a helyi viszonyok sajátosságaival keverve. A román nemzeti gárda 8 dandárnyi erő lenne. A dandárok számát a tervek szerint az új román közigazgatáshoz igazítják (a hét régió és Bukarest). A rendszer kialakításánál elsődleges szempont a NATO-kompatibilitás elérése. A román nemzeti gárda békeidőszaki tervezett feladatai hasonlóak lennének a lengyelhez (katasztrófaelhárítás, polgári védelem, határbiztosítás, kritikus infrastruktúrák védelme, valamint felelősségi területükön rendfenntartás). A gárda kezdeti feltöltését a jelenlegi tartalékos állományból (a korábban hivatásos szolgálatot teljesítő 55–65 év közötti tartalékosokból) tervezik.¹¹

A NATO nem rendelkezik önálló tartalékerővel, a tartalékos rendszerek nemzeti hatáskörbe tartoznak. A NATO a tartalékosokkal kapcsolatos ügyekben három szervezettel működik együtt: egyrészt a Nemzeti Tartalék Erők Tanácsával (NRFC¹²), másrészt a Tartalékos Tisztek Szövetségével (CIOR¹³), harmadrészt pedig a Tartalékos Egészségügyi Tisztek Szövetségével (CIOMR¹⁴).

Az NRFC a NATO Katonai Bizottság tanácsadó testülete, amely elsősorban a tartalékosokat érintő koncepciókra, eljárásrendre fókuszál. A CIOR a világ legnagyobb tartalékos

⁸ Új, önkéntesekből álló területvédelmi erők a lengyel hadseregben. Magyar Tartalékosok Szövetsége, 2016. április 25. <https://matasz.com/hun/uj-onkentesekbol-allo-teruletvedelmi-erok-a-lengyel-hadseregben/> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

⁹ Territorial Defence Forces. Ministry of National Defence Republic of Poland, 2017. 05. 10. <https://www.gov.pl/web/national-defence/territorial-defence-forces> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

¹⁰ Territorial Defence Forces: i. m.

¹¹ Dan Plăvițu: Territorial defence as a part of the Romanian national defence system. *Cejsh*, 2016, vol. 2 (7), 219. [http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-cc8c60c8-9635-46cc-a155-acbc820f3e3?q=88b4a1c1-6061-4332-b290-8d2f50a1302e\\$1&qt=IN_PAGE](http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-cc8c60c8-9635-46cc-a155-acbc820f3e3?q=88b4a1c1-6061-4332-b290-8d2f50a1302e$1&qt=IN_PAGE) (Letöltés időpontja: 2019. 01. 18.)

¹² National Reserve Forces Committee.

¹³ Confédération Interalliée des Officiers de Réserve.

¹⁴ Confédération Interalliée des Officiers Médicaux de Réserve.

szerveződése: közel 1,3 millió tartalékos tisztet képvisel. A politikamentes, nonprofit társadalmi szervezet célja egyfelől megteremteni az együttműködés feltételeit a NATO-tagállamok tartalékos szövetségei között és erősíteni a NATO iránti szolidaritást, másrészt a tartalékosok képzésének, felkészítésének fejlesztése.

Ezek a szervezetek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a szövetséges országok küldöttei megoszthassák egymással tapasztalataikat, eszmecsere folytathassanak a tartalékosokat érintő kérdésekben. Évente tájékoztatják a NATO Katonai Bizottságát az elvégzett feladatokról.¹⁵

VÁLTOZÁSOK A MAGYAR TÁRSADALOM ÉS A HADERŐ VISZONYÁBAN. AZ ÖNKÉNTES TARTALÉKOS RENDSZER KIALAKULÁSA

Az 1989-től kezdődő évtizedek biztonsági és védelmi paradigmaváltása erős hatást gyakorolt a honvédség társadalmi szerepére. E folyamat legfontosabb mérföldkövei közé tartozik hazánk NATO-hoz, majd az Európai Unióhoz történő csatlakozása, de a magyar haderő átalakulásának három évtizedes folyamatára egyaránt hatottak a biztonságikörnyezet- és az egyetemes haderőszerép-változások, valamint a hazai politikai, gazdasági és társadalmi folyamatok.

Az önkéntes tartalékos rendszert megalapozó koncepciót 1999-ben fogadta el a Honvéd Vezérkar Katona Tanácsa, s ez alapján kezdődött meg a rendszer kiépítése. A hadköteles tartalékos katonákat addig békében csak önkéntes jelentkezés alapján vezényelhettek olyan feladatra, amely az országhatáron kívül zajlott, ez azonban nem felelt meg a NATO elvárásainak.¹⁶ Emiatt létrejött egy új szolgálati forma, az *önkéntes tartalékos szolgálat*. A katonai vezetés 2001-ben 6000 fős önkéntes tartalékos állomány több lépcsőben történő elérését tűzte ki célul, amely azért is figyelemre méltó, mert ebben az időszakban még sorkatonák is szolgáltak a Magyar Honvédségben. A rendszer hatékonysága azonban jelentősen elmaradt a várakozásoktól: a jelentkezők száma rendkívül alacsony maradt.

A 2004-ben bevezetett *önkéntes katonai szolgálat* véget vetett egy nagyon ellentmondásos időszaknak, és távlatokat nyitott egy új értékrendnek. Ennek oka legfőképpen abban keresendő, hogy erre az időre a haderő szükséglete és a sorköteles korosztályok létszáma között nagyságrendi különbségek mutatkoztak. A bevonuló sorállomány alacsony létszámigénye azt eredményezte, hogy ez a társadalmi teherviselés már nem egyenlően érintette az erre kötelezhető társadalmi csoportokat. Megnőtt a szolgálatot elkerülők száma, a behívhatóság egyfajta társadalmi igazságtalansághoz vezetett. Ebben az időszakban világossá vált, hogy a honvédelem állapotát, képességét a védelmi szükségletekhez, a szövetségesi kötelezettségekhez és a társadalmi elvárásokhoz kell igazítani.

2004. november 3-án leszerelt az utolsó sorkatona is. E naptól kezdve békeidőben a haderőnél hivatásos, szerződéses és önkéntes tartalékos jogviszonyban lehet szolgálni. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a védelem össztársadalmi feladatát gyakorló egészséges és alkalmas férfiak szolgálati kötelezettsége békeidőben megszűnt, helyettük ezt a feladatot önkéntesek teljesítik.

A katonai szolgálat önként vállalt teljesítése döntő hatást gyakorolt a magyar védelmi intézményrendszerre. Egyrészt megváltozott a haderő társadalmi megítélése: a védelem (biz-

¹⁵ Reserve forces. NATO, 8 Oct 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69345.htm (Letöltés időpontja: 2019. 01. 11.)

¹⁶ Kádár Pál: Megjegyzések az önkéntes tartalékos rendszer felülvizsgálatának margójára. Hadtudomány, 2009/1–2., 48.

tonság) szolgáltatássá vált, amelyet egy sajátos hivatást, foglalkozást űző embercsoporthoz köt az állampolgár. Másrészt átalakult a haderő szociológiai karaktere. Három alapvetően elkülönülő (különböző) szolgálati viszonyt lehet megkülönböztetni: a hivatásost, a szerződést és az önkéntes tartalékost. Végül pedig megváltozott a szolgálati foglalkoztatottság tartalma és szerkezete is.

Amíg korábban majdnem minden egészséges férfira előbb vagy utóbb „rákerült a sor”, addig a katonai szolgálat – a fiaink ügye – a mi ügyünk is volt. Egy kis létszámú, professzionális haderőben szolgálni ma már kevesek ügye. A többség ügye más lett: mit finanszírozunk, mire használják az adófizetők pénzét, illetve a felhasznált összegek hasznosulnak-e? A sorkatonai szolgálat megszüntetésével párhuzamosan „megszűnt az a fajta kapcsolat a honvédség és a társadalom között, ami 136 éven át egyfajta párbeszéd és civil kontrol forrása volt”.¹⁷ Ezt a folyamatot erősítette, hogy az egykori katonai szervezetek felszámolásával a megyék egyharmadában – a katonai igazgatási (hadkiegészítő) szervezetek elenyésző létszámú megyei alegységeinek kivételével – megszűnt a katonai jelenlét. „Miközben a politikai változások eredményeként a haderő a korábnál jóval nyitottabbá vált, a sorkatonák távozásával erősödött a haderőnek a társadalmon belüli önálló kasztvá válása, újfajta elkülönülése a társadalomtól.”¹⁸

2008-ban a honvédelmi miniszter a 23/2008. (HK 4.) HM utasításában elrendelte az önkéntes tartalékos rendszer felülvizsgálatát, valamint a rendszer fejlesztésének lehetséges irányaira vonatkozó javaslatok kidolgozását. A felülvizsgálat megállapításai ugyan előremutatók voltak, és egy részük ma is aktuális, mégsem vezetett gyors eredményre. „2010 végére már csak 17 önkéntes tartalékos maradt a kezdeti 91 fős létszámból.”¹⁹

A 2010-ben hivatalba lépett honvédelmi vezetés nagy lendülettel fogott hozzá a probléma kezeléséhez, az önkéntes tartalékos rendszer ügye bekerült az új alaptörvénybe és a sarkalatos honvédelmi törvénybe is.

Jelentős előrelépést jelentett 2017-ben az ország 197 járásában a területvédelmi századok rendszeresítése. Az új alegységek és az új önkéntes területvédelmi tartalékos szolgálati forma alkalmasak arra, hogy – építve a lokálpatriotizmusra és a hazafiság magasztos eszményére – a társadalom és a honvédség másfél évtizede részben elveszett kapcsolatát az ország teljes területén újraélesszék.

Az új szolgálati formának köszönhetően az önkéntes tartalékosok létszáma 2018. október közepén elérte az Országgyűlés által korábban engedélyezett 8000 főt.²⁰

MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYÉNEK HONVÉDELMI VONATKOZÁSÚ RENDELKEZÉSEI

Magyarország Alaptörvénye a következőket rögzíti: „Magyarország önkéntes honvédelmi tartalékos rendszert tart fenn. *Rendkívüli állapot idején*, vagy ha arról *megelőző védelmi helyzetben* az Országgyűlés határoz, a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú,

¹⁷ Ujházy László: Tartalékos szövetségek a NATO-ban. Doktori (PhD-) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011, 5.

¹⁸ Ujházy: i. m. 5.

¹⁹ Ujházy: i. m. 7.

²⁰ Átvette a csapatzászlót az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred. Fejér Megyei Kormányhivatal közleménye. Kormányhivatalok, 2018. október 16. <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/fejer/hirek/atvette-a-csapatzaszlot-az-mh-6-sipos-gyula-teruletvedelmi-ezred> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 13.)

magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek. Ha a hadkötelezett lelkiismereti meggyőződésével a fegyveres szolgálat teljesítése összeegyeztethetetlen, *fegyver nélküli szolgálatot* teljesít.”²¹ (A szerző kiemelése.)

Szintén az Alaptörvény deklarálja, hogy „a Magyar Honvédség alapvető feladata Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme, nemzetközi szerződésből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátása, valamint a nemzetközi jog szabályaival összhangban humanitárius tevékenység végzése”.²² Ezen túlmenően „a Magyar Honvédség közreműködik a katasztrófák megelőzésében, következményeik elhárításában és felszámolásában”.²³

Magyarország Alaptörvényének honvédelmi vonatkozású rendelkezéseit a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Hvt.) bontja tovább.

A Magyar Honvédség „békében az önkéntességen, rendkívüli állapotban és megelőző védelmi helyzetben az önkéntességen és az általános hadkötelezettségen alapuló állami szervezet”.²⁴

Az Alkotmánybíróság már több határozatában megfogalmazta, hogy a feladatrendszer nem csupán államcél, hanem az állam számára megkerülhetetlen kötelezettség. A kötelezettségek teljesítéséhez pedig elengedhetetlenül szükséges, hogy az állam rendelkezzen a megfelelő eszközökkel.²⁵

Irányadó az Alkotmánybíróságnak az az álláspontja, amely szerint az állam maga dönti el, hogy összlétszámát tekintve mekkora haderővel tudja maradéktalanul ellátni a haza védelméből és a nemzetközi kötelezettségek teljesítéséből fakadó tennivalóit. A békeidőben fennálló szolgálatteljesítési kötelezettség megszüntetése folytán olyan létszámú és összetételű hivatásos és szerződéses állományt kell megszerveznie és fenntartania, amellyel – figyelemmel az önkéntes tartalékos katonákra is – sikeresen teljesíthetők az idézett alkotmányos kötelezettségek.²⁶

Az állam az állomány elégtelen létszáma miatt nem hivatkozhat alkotmányos kötelezettsége teljesíthetetlenségére.²⁷

A fentiek értelmében tehát az Országgyűlés felelőssége, hogy a biztonsági környezet és a szövetségi kötelezettségek változásának figyelembevételével meghatározza az önkéntes haderő létszámát.

²¹ Magyarország Alaptörvénye XXXI. cikk (2)–(3) bekezdés.

²² Magyarország Alaptörvénye XXXV. cikk (1) bekezdés.

²³ Uo. (3) bekezdés.

²⁴ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről (Hvt.). <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100113.TV> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 17.)

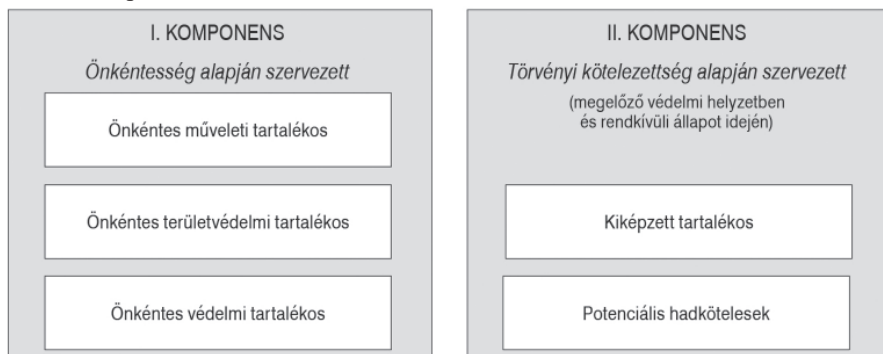
²⁵ 46/1994. (X. 21.) AB határozat, [https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=994H0046.AB&mahu=1;50/2001.\(XI.29.\)ABhatározat,http://fundamentum.hu/sites/default/files/01-4-13.pdf](https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=994H0046.AB&mahu=1;50/2001.(XI.29.)ABhatározat,http://fundamentum.hu/sites/default/files/01-4-13.pdf) (Letöltések időpontja: 2019. 01. 13.)

²⁶ 50/2001. (XI. 29.) AB határozat.

²⁷ 70/2009. (VI. 30.) AB határozat. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A09H0070.AB&getdoc=1> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 13.)

A MAGYAR HONVÉDSÉG TARTALÉKOS RENDSZERE

A honvédség tartalékos rendszere *önkéntesség és jogszabályi kötelezettség alapján szervezett tartalék* elemekből áll. A tartalékos állományba az önkéntes tartalékos, a kiképzett tartalékos, valamint a potenciális hadköteles tartozik.²⁸

1. ábra A honvédség tartalékerőinek komponensei (Szerkesztette a szerző²⁹)

Önkéntes tartalékosok

Az *első pillért* (komponenst) a békében, valamint az alaptörvény szerinti bármely különleges jogrend bevezetése esetén is alkalmazható, önkéntesség alapján szervezett tartalékerők alkotják. Jogviszonyukat a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény (a továbbiakban: Hjt.) szabályozza. A törvényi megfogalmazás szerint önkéntes tartalékos (a továbbiakban: ÖT) katona az, aki szerződésben vállalja, hogy a törvényben meghatározott feltételrendszer szerint rendelkezésre áll, és behívását követően tényleges szolgálata teljesítésével közreműködik a honvédségi feladatok ellátásában. E szolgálati formát vállalók békeidőszakban részben aktívak. Egyrészt behívhatók kiképzésre, felkészítésre, másrészt bevonhatók a honvédségi feladatok végrehajtásába.

Az ÖT katonára vonatkozó külön szabályokat a Hjt. XVIII. fejezete tartalmazza, amelyek közül a következők emelendők ki:

- tényleges szolgálatteljesítésüket behívóparancs vagy bevonulási parancs rendeli el;
- az ÖT katona meghatározott honvédségi szervezetben, vagy ennek állományából létrehozott ideiglenes kötelékben, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál (a továbbiakban: KNBSZ), valamint egyéni beosztásban teljesíthet szolgálatot;
- a katona beosztására történő felkészítésre – katonai előképzettsége szerint differenciáltan – első alkalommal legfeljebb 25 napra, ezt követően a szerződésben foglalt időtartamig évente legfeljebb 15 napra kötelezhető;
- az ÖT beosztására történő felkészítésen kívül 3 évente összesen legfeljebb 6 hónap tényleges szolgálatteljesítésre hívható be, amely időtartam a katona beleegyezésével meghosszabbítható.

²⁸ Hvt. 41. § (1)–(2) bekezdése.

²⁹ Simicskó: i. m. 76. alapján.

Az ÖT szolgálati viszony típusait és további részletszabályokat a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet (a továbbiakban: Hjt. vhr.) írja le.³⁰

Az ÖT szolgálati viszony típusai a következők:

- a) önkéntes műveleti tartalékos (a továbbiakban ÖMT) szolgálati viszony,
- b) önkéntes védelmi tartalékos (a továbbiakban ÖVT) szolgálati viszony és
- c) önkéntes területvédelmi tartalékos (a továbbiakban ÖTT) szolgálati viszony.

Az ÖMT és az ÖTT szolgálati viszony határozott, az ÖVT szolgálati viszony határozatlan időre létesíthető. A határozott idejű ÖT szolgálati viszony a vállalt szolgálati idő lejártakor a szerződés módosításával meghosszabbítható.³¹ A tartalékosok szolgálatukat a hivatásos katonai szolgálat felső korhatáráig láthatják el (2019-ben ez 64 év).

Az ÖT állomány különleges jogrendi és békeidőszaki *tényleges szolgálatteljesítés idején* tartozik a honvédség *tényleges állományába*. Az ezen kívül eső időben polgári személy.

A *tényleges szolgálatteljesítés időszakában* az önkéntes tartalékos a beosztásának megfelelő – a hivatásos, szerződéses állomány alapilletményével megegyező – juttatásra jogosult. *2019. január 1-től ez a juttatás jelentősen emelkedett*, mivel az önkéntes tartalékosok jogosulttá váltak a honvédelmi illetményalap 100%-ának megfelelő összegű (44 600 Ft) honvédelmi szolgálati díjra, valamint a honvédelmi miniszter által, rendeletben meghatározott esetekben illetménypótlékokra és kiegészítő illetményekre.

Az utánpótlást erősíti a közép- és felsőfokú tanulmányokat folytató tartalékosok részére 2017 decemberétől kiírt tanulmányi ösztöndíj pályázat.

Az e-learning tananyag, valamint az ahhoz kapcsolódó gyakorlati tematika összeállításával és bevezetésével jelentős előrelépés történt a tartalékosiszt- és altisztképzésben is.

Az ÖMT szolgálati viszony

A honvédség leginkább kiképzett önkéntes tartalékosai az ÖMT katonák. Az önkéntes műveleti tartalékerő fő feladata mind békében, mind különleges jogrendi időszakban a katonai szervezetek rövid idő alatt történő kiegészítése, különleges jogrendi időszakban a honvédség hadrendjébe tartozó, békében nem élő katonai szervezetek, szervezeti elemek kulcsfontosságú beosztásainak betöltése, valamint a bevonuló hadköteles állománnyal kapcsolatos feladatok ellátása.

Békeidőszaki *tényleges szolgálatuk során* a katonai szervezetek bármely feladatába bevonhatók, továbbá vezényelhetők a missziós szolgálatukat teljesítő katonák hazai pótlására, elláthatnak időszakosan jelentkező speciális feladatokat (pl. határvédelem); katonai szaktudásuk, civil képzettségük, illetve alkalmasságuk figyelembevételével – beleegyezésükkel – külszolgálati feladatokban vehetnek részt.

Az önkéntes műveleti tartalékerő fő személyi bázisát a korábban hivatásos, szerződéses katonai, illetve más fegyveres szervezeteknél szolgálati jogviszonyt teljesített állomány képezi.

Ennek magyarázata, hogy az ÖMT állományba eleinte a honvédség és a rendvédelmi szervek hivatásos állományából nyugállományba vonult, a jogszabályi változások következtében „nyugdíjas” státusát elvesztő, szolgálati járandóságban részesülő személy szerződött. (2011. december 31-én megszűnt a szolgálati nyugdíj és szolgálati járandósággá változott.)

³⁰ 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról (Hjt. vhr.). XI. fejezet. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300009.HM> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 18.)

³¹ Hjt. vhr. 239. § (2a) bekezdés.

A korábbi nyugállományúak megkapták a lehetőséget az ÖMT szolgálat vállalására, ezáltal mentességet kaptak a szolgálati járandóságot terhelő – a mindenkori személyi jövedelemadó mértékével megegyező – levonás alól.

A korábban hivatásos katonák ÖMT szolgálata a honvédségnek is előnyös, mivel több évtizedes tapasztalatuk átadásával, alkalmazásával jelentősen hozzájárulnak a magas szintű feladatellátáshoz. Sajnos e kategóriából utánpótlás csak kismértékben várható, és az állomány elöregedő: létszámuk az elmúlt öt évben folyamatosan csökkent. E tendenciával együtt üdvözlendő tény, hogy egyre több fiatal (jelentős számú diplomás) választja ezt a szolgálati formát.

Az utánpótlás biztosítása érdekében 2017-től a jogviszonyukat megszüntető hivatásos, szerződéses állomány részére a leszereléskor kéthavi illetménynek megfelelő többletjuttatás folyósítására van lehetőség, ha vállalják a szolgálati viszony megszűnésekor a legalább két év időtartamra szóló tartalékos szolgálatot.³² Sajnos az intézkedés még nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Orvosolhatja a problémát a többletjuttatás mértékének emelése, illetve az aktív állományból kilépni szándékozók kötelező tájékoztatása és nyilatkoztatása a tartalékos szolgálat vállalásáról, vagy annak elutasításáról.

Az ÖVT szolgálati viszony

E szolgálati forma egyedülálló a magyar munkajog világában, mivel kettős jogviszonyt jelent. Az ÖVT szolgálati jogviszony létesítésére a Honvédelmi Minisztérium Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zrt. (a továbbiakban: HM EI Zrt.) jelölése alapján kerülhet sor. Békeidőszakban az állomány a HM EI Zrt. alkalmazottja, a honvédség csak a kiképzés során és a behívást követően válik a munkáltatójukká.

Az önkéntes védelmi tartalékerő rendeltetése a honvédelmi objektumok őrzés-védelmi feladatainak ellátása békében és különleges jogrendi időszakban, továbbá a befogadó nemzeti támogatás, illetve a katasztrófavédelmi feladatokban való közreműködés.

Az ÖVT állomány a tényleges katonai szolgálatteljesítés idején kívül eső időben – polgári személyként – a katonai objektumok őrzésvédelmi feladatait ellátó fegyveres biztonsági őr. Békeidőszaki behívásuk során figyelemmel kell lenni arra, hogy az objektum-őrzésvédelem biztosított legyen. Az ÖVT beosztások feltöltöttsége folyamatosan 90% feletti.

Az ÖTT szolgálati viszony

A 2017-ben bevezetett ÖTT jogviszony egy igazi sikertörténet. A területvédelmi tartalékerő „a honvédelem: nemzeti ügy” eszméjével azonosuló, az ország védelméért, biztonságáért tenni akaró, védelmi feladatra való felkészülésre és meghatározott esetben a honvédség kötelékében a kapcsolódó feladatok ellátására kész állampolgárokból áll.

Rendeltetése, hogy hozzájáruljon az ország integrált védelmi rendszerének fenntartható működtetéséhez békében és különleges jogrendi időszakokban. Célja, hogy központi szakmai irányítás mellett, gyorsan és rugalmasan, a veszély mértékéhez igazodóan legyen képes a területi (megyei), helyi (járási) vagy települési szinten jelentkező honvédelmi feladatok támogatására, részbeni ellátására. Az aleggységeket járasonként (fővárosi kerületenként) alakítják ki. A jelentkezők az általuk választott szervezeti elemhez kötnek szerződést (nem szükségszerűen a lakóhelyük szerinti aleggységhez). Kiképzésük folyamatos, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy az állomány rendkívül motivált.

³² 2012. évi CCV. törvény a honvédek jogállásáról (Hjt.). 74. § (3) bekezdés. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200205.TV> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 13.)

Létszámuk mára meghaladta a 2600 főt. Ez különösen elismerésre méltó, ha figyelembe vesszük, hogy toborzásuk másfél éve kezdődött meg. Az ÖTT állomány jelentős többségét a 40 év alatti korosztály alkotja. Az ÖTT katonák fiatal korosztálya a tiszt- és altisztjelöltek, a szerződéses és az ÖMT állomány utánpótlását jelenthetik. Az elmúlt évben közülük több mint százan jelentkeztek ezekbe az állománycsoportokba.

Törvényi kötelezettség alapján nyilvántartott tartalékosok

A második pillért (komponenst) a kizárólag megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapot időszakában – a hadkötelezettség bevezetését követően – behívható kiképzett tartalékosként, valamint a potenciális hadköteleesként nyilvántartott férfiak alkotják. Törvénykezési hiányosságként jelentkezik, hogy behívásuk esetére jogállásukat a törvény nem szabályozza.

A tartalékos rendszer legnagyobb létszámú elemeiről van szó, akik békeidőszakban kizárólag folyamatosan frissülő adatbázisként jelennek meg. Az ebbe a körbe tartozó tartalékosok felkészítése és alkalmazása kizárólag a hadkötelezettség alapján, megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapot idején lehetséges. A hadkötelezettek alkalmazásának lényege, hogy a honvédség békelétszámról hadi létszámmá váljon feltölthetővé.

A hadkötelesek behívása behívóparanccsal történik. A behívottak közül a hadköteles lakóhelye szerint illetékes katonai igazgatási szerv (sorozóközpont) választja ki a katonai szolgálatra alkalmas személyeket.

Nem hívható be katonai szolgálatra az a hadköteles,³³

- aki katonai szolgálatra alkalmatlan;
- aki a honvédség, az Országgyűlési Őrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és a rendvédelmi szervek hivatásos vagy szerződéses állományú tagja, vagy aki a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium kormánytisztviselője, kormányzati ügykezelője;
- akinek közös háztartásban élő házastársa katonai szolgálatot teljesít;
- aki meghagyásban részesült;
- akit országgyűlési, európai parlamenti vagy helyi önkormányzati képviselőjelöltként, polgármesterjelöltként, alpolgármesterként, főpolgármester-jelöltként, főpolgármester-helyettesként, társadalmi megbízatású polgármesterjelöltként és alpolgármesterként, megyei közgyűlés elnökjelöltjeként, megyei közgyűlés alelnökeként, nemzetiségi önkormányzati képviselőjelöltként nyilvántartásba vettek vagy megválasztottak, a jelöltsége vagy mandátuma, megbízatása fennállásáig;
- aki saját háztartásában három vagy ennél több kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik;
- aki a vele közös háztartásban élő kiskorú gyermekét egyedül tartja el;
- aki a vele közös háztartásban élő állandó ápolásra, vagy gondozásra szoruló egyenes ági rokonát vagy házastársát, élettársát egyedül ápolja, gondozza.

A felsorolásból kirajzolódik, hogy a törvényalkotó szociális érzékenységgel szűkítette a behívhatók körét. A hadra fogható személyek nyilvántartásához szorosan kapcsolódik a meghagyásban részesülők nyilvántartása. E nyilvántartás összeállítása a védelmi érdekek egyeztetése, vagyis annak megállapítása, hogy a kulcspozíciókban dolgozó hadkötelesek bevonulása mennyire befolyásolja negatívan a védelmi, rendvédelmi, törvényalkotási és

³³ Hvt. 5. §.

lakossági szolgáltatásokat ellátó szervezetek működőképességét. E szervezetek békeidőszakban háromévente, a hadkötelezettség bevezetését követően pedig 5 napon belül kötelesek összeállítani a meghagyási jegyzéküket.

A második pillér differenciálására a katonai előképzettség függvényében kerül sor.

Kiképzett tartalékos

A kiképzett tartalékos állományba a honvédség állományából kikerült, katonai kiképzésben részesült, és az állami szervek adatszolgáltatása alapján nyilvántartott, *korábban hivatásos, szerződéses vagy önkéntes tartalékos szolgálatot teljesített magyar* állampolgárságú *férfiak* tartoznak,³⁴ a hivatásos katonai szolgálat felső korhatárának betöltéséig. A létszám – figyelemmel a demográfiai mutatókra, valamint arra, hogy az 1990-es évektől egyre csökkent a honvédség létszáma – folyamatosan csökken.

Potenciális hadköteles

Potenciális hadköteles az a hadkötelezettség alá tartozó tartalékos, aki nem tartozik az önkéntes tartalékos és a kiképzett tartalékos állományba.³⁵

A potenciális hadkötelesek csoportjába Magyarország területén lakóhellyel rendelkező, magyar állampolgárságú, 18–50 éves (2019. január 1-jén módosult 40-ről 50-re) férfiak tartoznak. A viszonylag nagyszámú potenciális hadkötelesből – tekintettel a 2004 óta megszűnt sorkötelezettségre – már egyre kevesebben rendelkeznek valamilyen katonai képzettséggel.

Az egyes törvényeknek a Magyar Honvédség új szervezeti rendjének kialakításával összefüggő módosításáról szóló T/3291. számú törvényjavaslat részletes indokolása a következőket tartalmazza: „A behívhatósági korhatár 50. életévre történő felemelése – 10 évvel történő megemelése – megközelítőleg 850 000 fővel növelné a hadkötelezettség alapján behívhatók számát. [...] Ugyancsak figyelembe kell venni az Hazánkra is jellemző, a születésszámok csökkenéséből adódó népességfogyást, mely a hadköteles korú férfiak számának folyamatos csökkenését eredményezi.”³⁶ (Szükséges megemlíteni, hogy 2004-ig 50 év volt a behívhatósági korhatár.)

A potenciális hadkötelezettek közül a korábban sorkatonai szolgálatot teljesítők tekinthetők korlátozottan kiképzett tartaléknak. A korhatár emelése nélkül 2026-tól nem lett volna olyan potenciális hadköteles, aki korábban sorkatonaként kiképzésben részesült.

A FORMÁLÓDÓ TERÜLETVÉDELMI ERŐ

2017-ben a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program részeként kezdődött meg az addig működő tartalékos rendszer megújítása, a területvédelmi erők megszervezése. A megújítás fő oka a biztonsági környezet változása mellett a honvédség társadalmi beágyazottságának támogatása. Kiemelt célja, hogy tovább erősödjék az állampolgárok részvétele a haza védelmében.

³⁴ Hvt. 41. § (4) bekezdése.

³⁵ Hvt. 80. § 17. pontja.

³⁶ T/3291. számú törvényjavaslat egyes törvényeknek a Magyar Honvédség új szervezeti rendjének kialakításával összefüggő módosításáról. Előadó: dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter. Budapest, 2018. október, 110.

Első lépésként 2017. január 1-jén tíz megyében – hivatásos, szerződéses katonákból álló – kiképzőszázad került az MH Hadkiegészítő Felkészítő és Kiképző Parancsnokság (a továbbiakban: HFKP) állományába. A századok irányítását és a megyei feladatok szervezését egy-egy négyfős megyei előkészítő részleg, a megyei szervezetek tevékenységének koordinálását a HFKP Területvédelmi Osztályához (a továbbiakban: TVO) rendszeresített hét régióparancsnok végezte. Egy-egy régióhoz három megye tartozik, míg Pest megye a fővárossal alkot egy régiót.

Ezzel párhuzamosan az ország 197 járásában rendszeresítettek területvédelmi századot. A századok parancsnokait és századonként egy fő altisztet a meglévő ÖMT állományból 2017 februárjától választották ki. A toborzás és a jelentkező ÖTT szolgálatot vállalók állományba vétele 2017 júliusában kezdődött meg. Már ebben az évben sikeresnek bizonyult a szervezés, mivel december végére több mint ezer tartalékos tartozott a járási századok állományába. A szerződött állomány felkészítése 2017 ősztől folyamatosan zajlik.

2018-ban folytatódott a szervezetfejlesztés. A maradék 9 megyében és a fővárosban további előkészítő részlegek és kiképző századok rendszeresítésére került sor. (A létszámkorlátok miatt a korábbi alegységekhez képest a beosztások 50%-át lehetett rendszeresíteni.) A bővülés további toborzási sikereket hozott, így a vezetés számára nyilvánvalóvá vált, hogy a területvédelmi alegységek önálló katonai szervezetté alakítása elengedhetetlen.

2018. október 1-jén nyírteleki székhellyel megalakult a keleti országrészben az MH 2. vitéz Vattay Antal Területvédelmi Ezred, a nyugati országrészben pedig, székesfehérvári székhellyel az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred. Az ezredek állományába kerültek a HFKP TVO régióparancsnokai, a megyei előkészítő részlegek és a kiképzőszázadok hivatásos, szerződéses állománya (az utóbbi kettő a megyékben megalakuló zászlóaljok bázisát adják). Átadták a teljes ÖTT és ÖVT állományt, valamint a járási századok ÖMT állományát is.

Az aktuális koncepció szerint, amennyiben egy régióban a meglévő állomány létszáma eléri a rendszeresített beosztások 50%-át, új ezred alakul. (A végcél hét területvédelmi ezred megalakulása.) Természetesen ez egy hosszú folyamat. A jelenlegi kritikus pontok az infrastrukturális feltételrendszer és az informatikai rendszerek, illetve eszközök hiányai, hiányosságai, valamint a működéshez minimálisan szükséges – hivatásos, szerződéses állománnyal betölthető – beosztások rendszeresíthetősége. Figyelembe véve a honvédség prioritásait és a megkezdett Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programot, 2019-ben vélhetően ezeken a területeken is jelentős előrelépések történnek.

ÖSSZEGZÉS

Most, hogy a tartalékos létszámkorlát elhárult (8000-ről 20 ezer főre módosult a rendszerezhető ÖT beosztások száma) és az ÖT állomány juttatásai is jelentősen emelkedtek, elhárult az akadály a további jelentős létszámnövekedés elől.

Az ÖT rendszeren belül kiemelt feladatnak ítélem az ÖMT – mint a legfelkészültebb ÖT – állomány utánpótlásának biztosítását. Motiváló erő lehet a katonai szolgálatból kilépő hivatásos, szerződéses állomány szolgálatvállalást ösztönző juttatásának növelése. Kívánatosnak tartom katonai tapasztalatuk elismerését azzal is, hogy tartalékos szolgálatteljesítésük során az általuk korábban elért honvédelmi szolgálati díjat folyósítják számukra. (Jelenleg az illetményük megegyezik az ÖTT és ÖVT katonákéval.)

Talán nem eretnek gondolat, ha más országok példáját követve a több évtizedes hivatásos katonai szolgálat elismeréseként Magyarországon is visszavezetnék a *szolgálati járadék* lehetőségét. Javaslatom lényege, hogy *ÖMT szolgálat vállalása mellett* legalább 30 év hi-

vatásos (szerződéses) jogviszonyt követően kerülhessen sor a járadék megállapítására. Az ÖT szolgálat vállalása lehetőséget nyújtana arra, hogy az érintettek korábbi állománykategóriájukban kamatoztassák szakmai tudásukat és átadhassák tapasztalataikat. A szolgálati járadék intézménye hozzájárulna az állandó állomány fiatalításához is.

Szintén elengedhetetlen, hogy a motivált fiatalokra építő területvédelmi egységek tovább fejlődjenek, a működésükhöz szükséges minden feltétel mihamarabb biztosított legyen. Célszerű az ÖTT állományt az ÖMT és a szerződéses állomány potenciális utánpótlásaként is figyelemmel kísérni.

Az ÖT rendszer sikeres működtetésének feltétele, hogy az állam (a haderő) megfelelő anyagi és nem anyagi eszközökkel segítse, támogassa a munkáltatót annak elviselésében, hogy a munkavállalója önként vállalt kötelezettségként, honvédelmi érdekből szükség esetén katonai szolgálatot teljesít. Jelenleg ugyan működik anyagi kompenzációs rendszer, azonban javasolom megvizsgálni a munkáltatói támogató program továbbfejlesztésének lehetőségét – például adókedvezmény biztosítását, állami, honvédelmi miniszteri dicséret alapítását – annak az elismerésére, hogy a tartalékos távolléte miatt a munkáltató is kiveszi a részét a honvédelmi erőfeszítésekben.

Magyarországon az elmúlt évtizedekben a hon védelme nem képezte a „közbeszéd” tárgyát. Véleményem szerint a központi kormányzati kommunikációban nagyobb hangsúlyt kellene kapnia az állampolgárok honvédelmi vonatkozású tájékoztatásának, ismeretanyaga bővítésének. Célszerű az általános iskola utolsó két évétől a honvédelmi nevelés keretében még markánsabban megjeleníteni a honvédelem rendszerét és az állampolgári kötelezettségeket, ezáltal is erősíteni az ifjúság körében a hazafiság eszményét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100113.TV>
2012. évi CCV. törvény a honvédek jogállásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200205.TV>
- 46/1994. (X. 21.) AB határozat. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=994H0046.AB&mahu=1>
- 50/2001. (XI. 29.) AB határozat. <http://fundamentum.hu/sites/default/files/01-4-13.pdf>
- 70/2009. (VI. 30.) AB határozat. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A09H0070.AB&getdoc=1>
- 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300009.HM>
- Átvette a csapatzászlót az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred. Fejér Megyei Kormányhivatal közleménye. Kormányhivatalok, 2018. október 16. <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/fejer/hirek/atvette-a-csapatzaszlot-az-mh-6-sipos-gyula-teruletvedelmi-ezred>
- Groszkowski, Jakub: *Modernization of the Czech and Slovak armed forces in the context of the changing security environment*. In: Visegrad Experts, International Visegrad Fund, 12 November 2014. http://www.visegradexperts.eu/data/_uploaded/Finals/Jakub%20Groszkowski.pdf
- Kádár Pál: *Megjegyzések az önkéntes tartalékos rendszer felülvizsgálatának margójára*. Hadtudomány, 2009/1–2.
- Magyarország Alaptörvénye. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100425.ATV>
- Plăvițu, Dan: *Territorial defence as a part of the Romanian national defence system*. Cejsh, 2016, vol. 2 (7). http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-cc8c60c8-9635-46cc-a155-acbcb820fbc3?q=88b4a1c1-6061-4332-b290-8d2f50a1302e1&qt=IN_PAGE

- Reserve forces. NATO, 8 Oct 2018. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69345.htm
- Dr. Simicskó István: *A tartalékos rendszer fejlesztésének kiemelt kérdései*. Hadtudomány, 2011/4.
- T/3291. számú törvényjavaslat egyes törvényeknek a Magyar Honvédség új szervezeti rendjének kialakításával összefüggő módosításáról. Előadó: dr. Benkő Tibor honvédelmi miniszter. Budapest, 2018. október.
- Territorial Defence Forces. Ministry of National Defence Republic of Poland, 2017. 05. 10. <https://www.gov.pl/web/national-defence/territorial-defence-forces>
- The Military Balance 2018. International Institute for Strategic Studies, 2018.
- Trautmann Balázs: *Hétfélgé harcosok*. Honvedelem.hu, 2016. december 14. https://honvedelem.hu/cikk/60836_hetvegi_harcosok
- Ujházy László: *Tartalékos szövetségek a NATO-ban*. Doktori (PhD.) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011.
- Új, önkéntesekből álló területvédelmi erők a lengyel hadseregben. Magyar Tartalékosok Szövetsége, 2016. április 25. <https://matasz.com/hun/uj-onkentesekbol-allo-teruletvedelmi-crok-a-lengyel-hadseregben/>

Szerzőinkhez, olvasóinkhoz

Tájékoztatjuk szerzőinket, olvasóinkat, hogy a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokságot is érintő, 2019. január 1-jével bekövetkezett szervezeti változások okán a Seregszemle című folyóirat önálló kiadványként megszűnik. Jelenleg nyomdai előkészítés, illetve kivitelezés fázisában van a 2018/2., valamint a 2018/3–4. összevont szám, melyekkel lezárul a folyóirat kiadása.

A jövőben az MTA által „A” kategóriás tudományos kiadványként elismert Honvédségi Szemle fogadja be azokat a cikkeket, tanulmányokat is, amelyeket a megszűnő Seregszemle folyóirat egykori szerzői írnak, s amelyek a Honvédségi Szemlében történő megjelenés előírt és közzétett feltételeinek megfelelnek.

A Honvédségi Szemle Szerkesztőbizottsága és Szerkesztősége

